

עתון יומי אחד בלבד – בבעלות הממשלה

בקיץ 1948, בעיצומה של מלחמת העצמאות, הועלתה הצעה מרחיקת לכת בתחום העתונות. ההצעה פורסמה בירחון "בטרם", שביטא את דעת החוגים הניציים במפא"י, אשר עורכו היה אליעזר ליבנשטיין (לימים ליבנה). המציע, אהרון נאמן, סבר כי בעתונות הישראלית דאז רבות המגרעות מהמעלות. לפיכך, הציע להפסיק את הופעתם של כל היומונים, ובמקומם להוציא יומון אחד, ממשלתי, שבמערכתו ייוצגו כל המפלגות שבשלטון.

בעמודים הבאים מובאים (תוך קיצורים מעטים) פרטי הצעתו של נאמן, ברשימתו "דין העתון כדין הרדיו" ("בטרם" ט"ו-ט"ז, אוגוסט, 1948). כמו כן מובאת תגובתו של הרצל ברגר (מעורכי "דבר") להצעה והשובתו של נאמן לתגובה זו.

מדינה קטנה ומוקפת אויבים מכל העברים כמדינתנו, אינה יכולה לתת חופש פעולה בלתי-מוגבל לעתונות, כשם שלא תוכל להסכים שהכוח המגן לא יהיה כולו ברשותה. אם לא נאה להגביל את חופש העתונות, כן עוד פחות צודקת חלוקת תפקידים כזאת, שהממשלה תשא באחריות המדינה והעתונות תהיה בת-חורין לתתור תחתיה ולהכשילה.

יאמרו: אם כן דיקטטורה? חס וחלילה! רעיון כזה רחוק ממני כרחוק מזרח ממערב. כוונתי רק להציע, שהממשלה תארגן את העתונות בצורה כזאת שלא תשלט בה הפקרות רוחנית ומדינית. דבר זה הכרחי כיום וגם אפשרי. הוכחה לכך ישמש הרדיו. אף לרדיו, כמו לעתון, השפעה רבה על התושבים ואעפ"כ אנו אומרים שאינו יכול להיות מוחזק אצלנו ע"י פרטים, כמו בארצות-הברית, כי אם ע"י הממשלה. הישוב קיבל עובדה זו כדבר מוצדק ומובן מאליו, ואין עוררים עליה.

בארצנו הקטנה לא יוכל להתקיים אלא עתון יומי אחד שיהא הגון ואחראי, בעל תפוצה גדולה ומבוטס יפה מבחינה חמרית, ועתון זה צריך להיות בידי הממשלה. ואין לחשוש לדיקטטורה; כל עוד יש לנו ממשלה דימוקרטית ועניני המדינה נחתכים ע"י באי כוח כל המעמדות, תשלוט רוח דימוקרטית גם בעתון הממשלתי. המערכת תהא מורכבת מנציגי המפלגות המשתתפות בממשלה, ותהיה אוטונומית בהנהלת העתון (כשם שהשופטים חופשיים בתחום פעולתם). העתונות תהיה לפי זה כעין רשות ממשלתית רביעית, נוסף על שלוש הרשויות המצויות במדינה: הרשות המחוקקת, השופטת, והמבצעת. הממשלה תקבע רק את כיוונו של העתון, את הפוליטיקה הפנימית והחיצונית שלו, אולם החומר הספרותי ועיבודו יהיה נתון כולו לשיפוטם של העורכים. עתון זה אפשר יהיה לרכו בו את מיטב הכוחות הספרותיים של העתונים היומיים הקיימים, ולהשתמש באינפורמציה המבוטסת והעשירה, שהממשלה מקבלת מנציגיה בכל הארצות. זאת ועוד אחרת. בגלל העדר התחרות יוכל העתון הממשלתי להמגע מסנציות, לנפות היטב את החומר שלו ולשמש דוגמה נאה לשאר כתבי-העת בארץ.

ההצעה דלקמן יש בה משום תרומה מקורית לויכוח על בעיית העתונות אצלנו. מערכת "בטרם"

ממשלתנו הקימה ועדה שתערוך הצעת חוק-עתונות, ומנהל לשכת המודיעין הודיע, כי חוק זה יהיה אחד החוקים הראשונים שבהם יטפל הגוף הפרלמנטרי שלנו, לאחר שיסיים את תחיקת שעת-החרום. דאגה זו לעתונות ראויה לשבח, שכן לעתונות כוח השפעה עצום על הציבור.

לעתונות העברית בכלל ולעתונות הארצישראלית בפרט היו מסורת מכובדת ורמה תרבותית גבוהה. מימי "השלח" ועד "מעברות" ומ"הזמן" ועד "דבר", התפארנו בעתונות שלנו ובעמדתה החברתית והרוחנית. עורכיהם וסופריהם היו טובי היוצרים, רמי המעלה ונאמני הציבור. לדעותיהם היו הד עמוק בלב הקהל והשפעה גדולה עליו.

לא כן עתה. בימינו "התברכנו" גם בעתונות זולה, פרטית, שעניה לבצע, המזהמת את האווירה הציבורית, מסכסכת איש ברעהו, מסככת את המדיניות הפנימית והחיצונית ומסכנת את שלום המדינה. באיזו ארץ קטנה כארצנו מופיעים כל כך הרבה עתונים יומיים כמו אצלנו כיום? למי יש צורך בכולם, ומי יכול לשאת בהם? רובם קיימים ברוחק ובתמיכות-חוץ. למען קיומם יעסקו בסנסציות או בדברי ריבות, כדי למשוך אליהם קוראים, קלי דעת ומרי נפש. ריבוי העתונים ממין זה אינו מעיד אלא על הפילוג שבחינו ועל נגע ההתחרות שדבק בנו; ההתחרות הבלתי-מרוסנת השוררת בחיי הכלכלה, פשתה גם בעתונות.

רוב העתונים הם כלליים מדיניים, ואלו עתונים מקצועיים חסרים. לרובבות פועלי הטכסטיל או לפועלי המתכת ולאתרים אין עתון מקצועי, שידריכם במקצועם וירחיב את ידיעותיהם. לעומת זה צצים כפטריות עתוני צהרים וערב קיקיוניים, שנוקם רב. מצב חולני זה לא היה מוצדק מעולם, אך כל עוד היינו משועבדים לממשלת המנדט, לא היה בכוחנו להשתלט על אנדרלמוסיה זו. עתה, שזכינו לממשלה משלנו, עליה לשים קץ לדבר.

התגובה להצעתו של נאמן לא איחרה לבוא. בגליון י"ד"ח של "בטרם" (ספטמבר 1948) סתר הרצל ברגר, מעורכי "דבר" ומי שיהיה בשנים הבאות חבר-כנסת מטעם מפא"י, את עמדותיו של נאמן, מטעמים עקרוניים ומעשים גם יחד.

דימוקרטיה בלי פירושים

הצעתו של אהרון נאמן (...) כוונתה ודאי טובות, אך יתרונותיה יוצאים בסכנותיה. א. נאמן מציע כי תישלל הזכות להוצאת עתונים מאנשים פרטיים, והזכות להוצאת עתונים יומיים תישלל גם מארגונים. יופיע עתון יומי אחד גדול מטעם הממשלה, שהמערכת שלו תורכב מנציגי כל המפלגות המשתתפות בקואליציה הממשלתית. מפלגות וארגונים ציבוריים יקבלו רשות להוציא שבועונים וירחונים מדיניים, והממשלה תפריש מרווחי העתון היומי האחד שברשותה להוצאת עתונים מקצועיים, שמחסורם מורגש עכשיו בישראל. (...)

מה הביא את א. נאמן להצעה זו? המצב הפרוע בשוק העיתונות בארץ-ישראל, הופעתם של עתונים ללא יסוד ציבורי וללא אחריות ציבורית.

נראה לי, כי א. נאמן מציע למנוע רעה ע"י הבאת רעה אחרת, גדולה ממנה. קיומה או אי-קיומה של עתונות שאינה תלויה בממשלה — שאינה תלויה בה לחלוטין — הוא סימן-האבחנה הראשון והבולט ביותר בין משטר דימוקרטי לבין משטר דיקטטורה. והדימוקרטיה יש לה חיים משלה, והגיונה אינו תלוי כלל בכוננות מחולליה. המציע צעד המוליך לדיקטטורה, יכול להיות מונע על ידי כוונות טובות ביותר, אך משנעשה הצעד — שוב אין לו שליטה על התפתחות המאורעות. ואכן, גם א. נאמן יודע זאת: הוא מציע סדר זמני, "לשנים אחדות, עד שמדינתנו תתבסס ותתחזק. אח"כ יוכיח הנסיון". מי יצטרך אז להחליט ולהסיק מסקנות? הווה אומר: אותה ממשלה עצמה אשר א. נאמן מעניק לה עכשיו מונופולין על עיצוב דעת-הקהל — אותה דעת-הקהל שעליה מוטלת החובה לפקח על פעולות הממשלה ולבקר אותה...

★

א. נאמן יוצא מתוך הנחה, כי במדינת ישראל קיימת עכשיו קואליציה כוללת של כל המפלגות. הנחה זו מוטעית. גם עתה קיימות מפלגות בישראל שאינן מיוצגות בממשלה. ולפי הצעתו הן לא תהיינה מיוצגות גם במערכת העתון שהוא מציע. יש אזרחים של מדינת ישראל החותמים על "המשקיף" ועל "קול העם", והקונים אותם. אפשר, כמובן, לחלוק על טעמם, אך אי אפשר לשלול מהם את הזכות לראות את העולם בוקר בוקר באספקלריה קומוניסטית או רביזיוניסטית, ואין להכריח אותם לראותו בשלל צבעים של ספקטור פגום, שדווקא הצבע שהם רוצים בו נעדר ממנו.

קיומה של אופוזיציה, כמובן של אופוזיציה מרוסנת ע"י אחריות לאומית והגינות צבורית ואנושית, כשם שאף הממשלה חייבת להיות מרוסנת ע"י אחריות לאומית והגינות צבורית ואנושית — גם כאשר בסיסה הפרלמנטרי רחב ביותר או הכוח שבידה רב מאד — הוא סם חיים

עוזר "בטרם"
אליעזר ליבנשטיין

העתון יודפס בשלוש שפות: עברית, ערבית ואנגלית, ומלבדו לא יורשה להוציא שום עתון יומי. בהיות עתון יומי אחד בלבד בארץ תהיה תפוצתו רבה מאד ומהכנסתו הגדולה תוכל הממשלה להוציא, בהשתתפות הארגונים המקצועיים, ירחונים מקצועיים בטכסטיל, מתכת, עץ, עור, וכיו"ב.

מלבד העתון היומי של הממשלה, תינתן רשות לכל מפלגה או ארגון ציבורי להוציא שבועון או ירחון מדיני לשם ביקורת הממשלה והפצת הרעיונות והדעות המיוחדים של חלקי הציבור השונים. עתונות ציבורית זו תאפשר לכל חוג חברתי להביע את דעתו קבל עם באופן חפשי, מתוך שיקול דעת, ולא בתפוזן כמו בעתון יומי, ולשמש תובע כללי של הציבור כלפי הממשלה, מבלי לסכן את שלום המדינה.

אולם בעלות פרטית של עתון תאסר. העתונות היא נכס חברתי חינוכי ממדרגה ראשונה ואין לעשותו קניין פרטי. כשם שאת החינוך אסור למסור לרשות פרטית פן יבולע לכלל, כן אסור להרשות לפרט, הבהול על ממונו, להפוך את העתונות לעסק פרטי. אכן אם תתקיים בארץ רק עתונות ציבורית, שבועית או חודשית, נבחרת ורצינית, ועתון ממשלתי יומי מורה דרך לה, שוב לא יהיה צורך בצנזורה על העתונות, כנהוג, ודעת הקהל תשמע ברמה ללא כל הגבלה.

למען שמור על כבוד העתונות נחרץ גם לאסור להפיצה ע"י רוכלים, ועל אחת כמה וכמה באמצעות ילדים. חרפה היא, שהעתונות הנוצרת ע"י אנשי רוח יכריזו עליה בקולי קולות בחוצות העיר כעל מיני סדקית, ובשביל הפצתה ינצלו ילדים רכים. מי שיזקק לה לא יקשה עליו להזמינה מההוצאה, או להשיגה בסוכות שנועדו למכירת ספרים ועתונים.

ארגון העתונות במדינת ישראל בצורה זו מוצע לא לדורות, כי אם לשנים אחדות, עד שמדינתנו תתבסס ותחזק. אח"כ יוכיח הנסיון אם ארגון זה הוא בן חלוף או בר קיימה.

אך נניח, כי תהיה לנו ממשלה שכל המפלגות מיוצגות בה בתמידות, ויופיע עתון אחד שכל המפלגות המיוצגות במערכת שלו על יסוד של קואליציה. איך תפעל מערכת כזאת? איך יסביר עתון כזה את המתרחש ואת המתהווה, את המצוי ואת הרצוי? קואליציה אין פירושה הידוק המפלגות המשתתפות בה למפלגה אחת; פירושה — פשרה והסכם על פעולות מעשיות. לא תיתכן קואליציה של השקפות עולם, קואליציה בעניני רוח. מפלגה סוציאליסטית יכולה לעשות הסכם עם מפלגה "אזרחית", כי בתקופת הקואליציה לא תציע לפרלמנט חוק על הלאמת בתי-החרושת, ותמורת זאת תסכים המפלגה ה"אזרחית" לתחיקת-עבודה מסוימת. אך סופרים סוציאליסטיים אינם יכולים לעשות הסכם עם סופרים אנטי-סוציאליסטיים, כי שלוש או חמש שנים לא יטיפו להלאמה, או שיטיפו לה רק פעם אחת בשבוע. מפלגה דתית יכולה להישאר בקואליציה גם כאשר אין חוק האוסר את קיומן של מסעדות, המגישות בשר טריפה ללקוחותיהן. אך אין היא יכולה להשתתף בעתון, שאינו מטיף לשמירה על הכשרות, או שמפרסם זה בצד זה, קריאות נלהבות להינזר ממאכלות אסורים ומאמרים הממליצים על הרחבת גידול השפנים בהתיישבות.

★

ברם כל הדברים האלה הם שניים-במעלה לגבי הנימוק העיקרי — השמירה על דימוקרטיה. אני מאמין באמונה שלמה, כי א. נאמן מתעב כל דיקטטורה ורוצה בדימוקרטיה. אף על פי כן, לא הייתי נותן לו סמכויות של דיקטטור: כי איני יודע מה הוא יעשה בסמכויות הללו לכשתגענה לידו. ובשל אותה סיבה עצמה איני מייעץ לו להעניק לי סמכויות של דיקטטור. בכמה צבאות באירופה קבע החוק, כי קצין אסור לו להתקרב אל חייל יותר משני מטר. לא מפני שהונח חלילה, כי כל קצין דרכו להכות כל חייל הנמצא בטווח אגרופו; אלא, פשוט, כדי להבטיח שאם אפילו יימצא קצין שירצה להכות חייל, יקשה עליו הדבר בשל ריחוק המקום בין האגרופו הקציני והשיניים החייליות. כולנו יודעים מי יושב עכשיו בממשלת ישראל, ואנו בטוחים ביושרם הדימוקרטי של ראש הממשלה והשרים. אף על פי כן קבענו, ועוד נקבע, ערובות דימוקרטיות וחוקה כזאת, שלא תביא אותם לידי נסיון. בעניינים אלה הסיסמה צריכה להיות לא "הבה ננסה, ונראה מה יצא מזה", אלא "הבה אל ננסה, ואז נהיה פטורים מדאגה, מה יצא מזה".

אל יתנחם אהרן נאמן בכך, שהוא מציע את הצעתו לתקופה הראשונה בלבד; התקופה הראשונה היא הקובעת. למזלנו הרע, הוקמה המדינה בסערת מלחמה, בשעת חירום חמורה, המחייבת הגבלות חופש האזרח ושעבודו לצרכי הבטחון. החדשים הראשונים של קיום המדינה היו לא חדשי שגשוג של החירות הפנימית אלא חדשי הגבלתם. ואנו מצוים לצמצם את ההגבלות ככל האפשר, ולהזהר מכל משמר לבל ננסיף ולבל נפריז. כי אנו זקוקים לחינוך האזרח ולחינוך איש השלטון לחירות ולאחריות ולזכויות דימוקרטיות, והתקופה הראשונה בחיי המדינה, השפעתה החינוכית לטובה או לרעה, רבה ביותר.

אנו זקוקים מאד לחינוך דימוקרטיה, בגללנו אנו ובגלל התקופה שבה אנו חיים. חלק עצום מן היישוב לא חי חיים דימוקרטיים תקינים, ולא נתחנך בהכרת חובות האזרח וזכויותיו, ובידיעה טבעית ומושרשת של

לכל משטר דימוקרטי. איך אפשר לשלול מן האופוזיציה את הזכות לומר את דברה יום יום, לנסות להשפיע יום יום, ולצמצם אותה ב"שבועונים וירחונים מדיניים" ולדחותה מן הדרך של בירור ציבורי גלוי אל שביל של תעמולת לחישה, רכילות מדינית ורכילות סתם? דימוקרטיה, פירושה בראש וראשונה, זכות שווה לכל דעה להישמע בקהל.

אמנם הקואליציה הקיימת עכשיו בממשלת ישראל אינה כוללת את כל המפלגות, אך היא רחבה ביותר. ודאי, רצוי מאד שעוד שנים רבות תתמיד בשלטון קואליציה רחבה ויציבה, שתוכל לרתום את כל הכוחות הקונסטרוקטיביים למלאכה הקשה והאחרת של בניין המדינה וביצורה; אך מגיין הבטחון, כי אמנם כן תהיה התפתחותו המדינית הפנימית? האם מן הנמנע הוא, שבמדינת ישראל תשלוט קבוצת מפלגות שלא תקיף אלא 55% של הבוחרים? האם ייגזר או אלם על 45% הנותרים? מה יקרה, למשל, אם תקום ממשלה מן המפלגות הסוציאליסטיות בלבד, האם תחרים או העתונות היומית כל דעה לא-סוציאליסטית? ומה יקרה, אם תקום ממשלה "אזרחית" טהורה? האם אז מותר יהיה לכתוב על סוציאליזם רק פעם אחת לשבוע? ומה יהיה, למשל, אם לא תימצא פשרה עם החרדים וכל מפלגותיהם תעזובנה את הקואליציה; האם מותר יהיה להשמיע את דעות החרדים ואת תביעותיהם רק בערבי שבתות? ומה יהיה עם תתחלף הממשלה; האם ייגזר על אדם בישראל לקרוא מאותו יום בעתוננו את ההיפך מזה שקרא בו אתמול?

קריקטורה מקורית מ"בטרם" (1948) המעידה על גישתו לעתונות

שוטרים הזקוקים להסברה אלמנטרית על הדרך שבה הם חייבים למלא את תפקידיהם.

ואין להתעלם מן התקופה שבה אנו חיים, תקופה המפארת דיקטטורה ו"יד חזקה" של שלטון, תקופה אשר בה כל שומר בית-סוהר משמש "דמות חינוכית", ורבים מן הנואמים על דימוקרטיה מתכוונים רק לכך שיקום משטר של דיקטטורה אשר הם יהיו השולטים בו. במצב זה ובתקופה זו אנו מצוים לא להעניק לשלטון סמכויות מופרזות, אלא לסייג את סמכויותיו ככל האפשר. כי אנו רוצים שבמדינתנו תשלוט דימוקרטיה בלי פירושים, פשוט דימוקרטיה, שבה ידע כל אזרח כי יש לו זכויות שהשלטון אינו רשאי לפגוע בהן, וכל שליח השלטון ידע, כי יש סייגים מדויקים לסמכויותיו. אל נכשיל את שליחי השלטון, אל נעמיד אותם בנסיין. נשגן לעצמנו את תפילת אברהם אבינו על סדום — בהיפוך גירסא: אל נעניק לשלטון את שאינו מגיע לו, אולי ימצאו במנגנון עשרה רשעים.

עם כל התקלות העלולות לצמות, והצומחות למעשה, מעתונות נטולת אחריות, אל ניטול את רגש האחריות מן השלטון ע"י העברת העתונות לידיו. נסמך קצת גם על השכל הישר של תושבי המדינה.

חל"מים ישראלים בחזית הדרום, 1948.

מצב החירום עורר את נאמן להעלות את הצעתו, "עד שמדינתנו התבטת ותחזק".

הסייגים המחייבים כל שלטון דימוקרטי. וכמה מעובדי-השלטון עדיין לא נתחוויר להם, מה מותר ומה אסור. בחודשים המעטים של קיום המדינה כבר אירעו לא מעט מקרים המעידים על כך. לא פעם אירע שאדם אשר נעצר ברחוב לשם בירור ענייני הגיוס שלו נדר לקלט, ולפעמים אף למקום אחר; לאחר חקירה קצרה שבה הוכח מיד כי ענייני מסודרים מכל הבחינות שוחרר אמנם, אלא שבינתיים, עד שהובא לחקירה, עברו יום יומיים. זה כמה שבועות שורת בצנזורה רוח חרשה, המוכיחה לעתונות יום יום, כי הכוונה אינה שיתוף פעולה בין המשרדים הצבאיים הממונים על העתונות לבין העתונות — שהיא עצמה תבעה את הצנזורה ויזמה אותה — אלא הכוונה היא למשטר של שני צדדים, שהאחד מהם שולט ואינו חייב למסור דיין-וחשבון על מעשיו והאחר חייב "לציית ולא להתחכם". לפני כמה שבועות הובאו לדין חברי אצ"ל ולח"י הנאשמים בעברה חמורה — זיוף מסמכים ממשלתיים וצבאיים. משהובאו בפני שופט השלום התברר, כי הם הוחזקו בבית-הסוהר בלי מזרונים. אכן, יכול היה לקרות — אם כי לא צריך היה לקרות — שבאגדרלמוסיה הכללית שכח משהו לתת הוראה להביא מזרונים לבית-הסוהר; אך אם נמצא שוטר שהכניס אסורים לתא, ראה שאין בו מזרונים ולא פנה מיד אל הממונה עליו בדרישה להשיג מזרונים מיד — סימן הוא כי מצויים אצלנו

על תגובתו של ברגר השיב נאמן בגליון כ"א-כ"ב של "בטרם"
(נובמבר 1948):

עתונות ודימוקרטיה

דעה בלתי פופולרית אפילו היא הגיונית וכנה אין שומעים לה. הצעתו (...) כי הממשלה תוציא עתון יומי, והישוב יסתפק בהוצאת שבועונים, נראית בעיני ה. ברגר כפגיעה בדימוקרטיה. (...) מדוע? הן לא אמרתי להפסיק את הופעת כל העתונים בארץ, כי אם להמיר את היומיים בשבועונים. משטר שכו שולט חופש האיגוד, חופש האספה וחופש הדפוס, פרט לעתון יומי, במה אינו דימוקרטי? האם עתון יומי קובע את גורל המדינה וצביונה? לא תמיד משקף עתון את דעת הקהל. בבחירת הנשיא בארצות הברית לפני 4 שנים, ניבאו העתונים כשלון לרוזבלט — ונתכדו. בבחירות שנתקיימו שם זה עתה ניבאו העתונים כשלון לטרומן — ונתכדו. בזמן המלחמה העולמית הראשונה לא יצא בארץ אף עתון יומי והחיים בה היו יותר דימוקרטיים מאשר עכשיו. זמן רב היה לחנועת הפועלים בארץ עתון יומי אחד לעומת 3 עתונים מתנגדים, והפועלים הם שהטביעו את חותמם על הישוב.

העתונות היומית יותר משהיא מועילה היא מזיקה. תמיד היא מבוהלת וזורעת בהלה על כל סכיבוריה, מנפחת כל דבר ומכניסה עצבנות בחיינו המעוצבנים בלאו הכי. בגלל זה בלבד כדאי להחליפה בשבועונים אשר להם יותר זמן לשקול את דעתם, לנפות את החומר, ולהדריך את הקורא בשובה ונחת.

מצווה גם לחסוך ממון ישראל המתכבז על העתונות היומית ללא הכרח. בזמן שאין בידי הממשלה אמצעים בשביל לספק ליישוב מצרכים (ביצים, גבינה, דגים וכו') די הצורך; בזמן שהחקלאות, התעשייה והמלאכה משוועות לידים עובדות ואין, כלום ייתכן לבזבז רבבות לירות ומאות עובדים בשביל עתונות יומית שאפשר גם בלעדיה? לו השווינו בין מידת ההון וכוח האדם המוצאים לגולגולת ביישובנו על העתונות היומית ובין אלה המוצאים אצל עמים אחרים — היינו נוכחים לדעת כי ארצנו הקטנה די והותר לה בעתון יומי אחד.

בהוצאת עתון יומי אחד ע"י הממשלה אין לראות "מונופולין על עיצוב דעת הקהל". אותה דעת-הקהל שעליה מוטלת החובה לפקח על פעולות הממשלה ולבקר אותה, לא תיפגם ולא תועם אם תישמע פעם בשבוע, בכל הבהירות ובכל העוז הדרוש, ללא צנזורה, כפי שהצעתי אני. ענייני הכלל רובם אינם נחתכים במהירות הבזק, ואין כל חשש שאם לא נחזרה את דעתנו עליהם יום יום, נאחר את המועד. אף בדיון שבועי נספיק להבהיר את העניינים החשובים העומדים על הפרק. הלואי ואז לפחות, לא יהיה קולנו כקול קורא במדבר! כי אל נשלה את עצמנו ואת זולתנו — הממשלה אינה תיה מפי העתון. המפלגה היא המצפן שלה, הקובעת ומכוונת את דרכה ואת סדריה. ואף המפלגה אינה משפיעה עליה כעתונה, אלא כאישיה, בכוח יצירתה, בקולותיה העומדים לרשותה בשעת ההצבעה (למפא"י, למשל, לא היה עד לפני כשברעיים עתון יומי

ואף על פי כן גדולה השפעתה על המדינה יותר מזו של מפלגות שברשותן עתון יומי מזה שנים).

אין אפוא, להפריז בערך העתון היומי של הציבור לגבי דעת הקהל, אף זו של האופוזיציה. עתון יומי לא יוסיף לממשלה כוח יותר ממה שהעם מסר לה בחוקתו, ולא יקטין את מידת הדרך-ארץ שלה בפני האופוזיציה יותר מכפי שהמפלגות החולשות עליה תרשינה לה.

אין גם להניח שעריכת עתון משותף קשה יותר מאשר ניהול מדינה בצוותא. מה תמור יותר, לקבוע הלכות או להביע דעות? איך אפשר הדבר שקואליציה שמצאה שפה משותפת לנהול המדינה, לא תמצא מצע אחיד לעריכת עתונה? ידעתי, "לא תתכן קואליציה של השקפות עולם, קואליציה בעניני רוח"; אין אדם צריך לוותר על דעותיו, ומפלגה לא כל שכן. אך דבר זה אין פירושו, כי בעלי דעות שונות לא יוכלו להופיע על במה אחת. המרחק בין הקומוניסטים ובין "העובד הציוני" גדול אולי יותר מן המרחק בין מפלגות הקואליציה שבמדינתנו, ובכל זאת נמצאים הם בהסתדרות אחת ועתונה נקרא גם על שמם. הסתדרות המורים כוללת חברים מכל המפלגות ומכל הזרמים, ועתונה משותף לכולם, בלי אומר ודברים.

כל העתונאים, מן הימין שבימין ועד השמאל שבשמאל מאוגדים כאגודה אחת ומוציאים עתון בעל-פה אחד ושנתון משותף. האם ע"י כך ויתרו העתונאים על דעותיהם? לא ולא! אלא, כל אחד מביע את דעתו, ויחד עם זה מכבד גם את דעת זולתו. לדוגמה: בספר העתונאים תש"ח יש מאמר "תקוות והשליות" של ד"ר פון וייזל, ובסמוך לו מאמר מאת יצחק רונקיין על "תפקידם של כוחות הקידמה". פון וייזל מתאר את מהפכת 1848 כגן עדן של הליברליזם והחירות, שאבד בעוונותינו הרכים ורונקיין מוכיח את ההיפך: "האידיאות הגדולות שבשמן עלתה הבורגנות על הבמה ושכוחותן טענה בשם כל העם — נקצצו ונצטמצמו בהתאם לאינטרסים ולהשקפות של בעלי הרכוש." המזיקה עתונות כזאת לקורא? להיפך! משה רבנו לא אמר לעם "כזה ראה וקדש"; כי אם: "החיים והמות נתתי לפניך, הברכה והקללה, ובחרת בחיים." חופש הבחירה הוא הסימן המובהק ביותר לחופש הדעה ואם ברירה אין — הברלה מגיין? בעתון משותף למפלגות שונות לומד הקורא לעמוד על הניגודים שביניהן ולגבש לעצמו דעה משלו, בעוד אשר בעתון מפלגתי מובאות לפניו תמיד תמונות בשני צבעים בלבד, שחור ולבן, לכן של המפלגה ושחור של אחרים, ע"י זה לוקה כוח הבחנתו של הקורא. מכאן שעתון בין-מפלגתי לא זו בלבד שהוא ברה-הגשמה, אלא גם רצוי מאוד, לפחות לשנים אחדות עד שנתרגל לדרך יחד ולהביט את המשותף בינינו, למען נוכל לבנות יחד חיים מתוקנים.

המוטו של תשובת נאמן הוא — "העתונות היומית — יותר משהיא מועילה היא מזיקה." בדעיבד ידוע לנו, כי הצעתו לא נתקבלה על דעת הציבור, העתונות וקברניטי המדינה דאז, ונותרה גנוזה בשולי האירועים המסעירים יותר של שנת העצמאות הראשונה.